

JEZIK NAŠ HRVATSKI

Velika knjiga o velikome Bartolu

Bartol Kašić, IZBOR IZ DJELA, *Stoljeća hrvatske književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 2010., priredila i transkribirala Darija Gabrić-Bagarić

U nakladničkom nizu *Stoljeća hrvatske književnosti* Matice hrvatske izašla je 103. knjiga - *Izbor iz djela Bartola Kašića*. Zahtjevna zadaća predstavljanja najplodnijega pisca katoličke obnove povjeren je povjesničarki jezika dr. sc. Dariji Gabrić-Bagarić, znanstvenoj savjetnici Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Autori knjiga u naznačenome nizu dužni su poštivati određeni model, odnosno dijelovi knjige su zadani: predgovor, ljetopis pisca, bibliografija, izdanja djela, važnija literatura o piscu, izbor iz djela, tumač imena i izraza, rječnik manje poznatih riječi i napomena o načelima transkripcije i o kriterijima izbora. Tih se pravila pridržava i priređivačica ovoga izbora, pa toj disciplini dugujemo rječnik s tisuću nepoznatih riječi, opsežan predgovor i konzistentnu transkripciju djela pisanih latinicom 17. st., na ukupno 465 stranica.

Temeljni dijelovi knjige su izbor i predgovor, odnosno prateća studija.

Budući da je Kašić u znanstvenoj literaturi i popularnim člancima prvenstveno percipiran kao pisac prve hrvatske gramatike, autorica je svojim izborom natojala pokazati žanrovsku i jezičnoizraznu raznolikost njegova opusa, prema kojem se otkriva pisac, prevoditelj i pjesnik koliko i gramatičar. Da bi ostvarila postavljeni cilj, posegnula je u bogatu ostavštinu toga isusovačkoga pisca, rukopisnu i tiskom objavljenu.

Izabrani tekstovi prezentirani su po skupinama: *Biblija i liturgijske knjige, Didaktička i katehetska djela, Filozofsko-teološka djela, Lirika, Drama, Hagiografska djela, Posvete i predgovori*.

Izvorni su tekstovi transkribirani prema načelima niza *Stoljeća hrvatske književnosti*, što znači da su u najvećoj mjeri očuvane odlike piščeva jezika, posebno one koje se smatraju obilježjem uporabne norme u djelima pisanim štokavskom književnom stilizacijom.

Sam izbor trebao je svjedočiti o svestranom Kašićevu talentu, o opsegu stvaranja kojemu teško da možemo naći premca u hrvatskoj dopreporodnoj književnosti. Izabrani odlomci prvenstveno trebaju biti sadržajno atraktivni, zanimljivi i današnjem čitatelju: studentu, srednjoškolcu, konzumentu kulturnih sadržaja bez obzira na profesiju. Svaki izbor nosi i rizik promašaja, ali se u slučaju izbora iz Kašićevih djela vidi da je priređivačica izbjegla tu opasnost. Dovoljno je u tome smislu pogledati izbor iz *Biblije (Pjesma nad pjesmama, Knjiga o Ruti, muka Kristova iz Evandjelja po Luki, prva poslanica Korinćanima - himna ljubavi, Otkrivenje)*. U našoj se znanstvenoj literaturi ponavlja tvrdnja da je odgoda tiskanja Kašićeve *Biblije* promijenila

tijek nastanka hrvatskoga književnoga (i standardnoga) jezika, odnosno da bi hrvatski jezik bio normiran mnogo prije. Nema bolje potvrde za istinitost te pretpostavke od činjenice da naznačene biblijske tekstove može današnji čitatelj razumjeti bez posebnih poduka.

U ovoj knjizi tiskana je cjelovita drama *Venefrida*, koja nije tiskana u Kašićevo vrijeme, ostala je u rukopisu, a važan je dio hrvatske barokne i isusovačke dramske vrste. Poseban status u Kašićevu opusu pripada prijevodu najpopularnijega filozofsko-teološkoga djela *Nasljeduj Krista* Tome Kempenca, gdje je Kašić otkrio mogućnosti hrvatskoga jezika u izražavanju zahtjevnijih sadržaja. Posebno je istaknut Kašićev doprinos hrvatskomu filozofskom nazivlju.

Ostala izabrana djela preporučujemo čitateljevoj pozornosti sa željom da uoče njihovu tematsku aktualnost i izraznu blizinu s današnjim hrvatskim književnim jezikom.

Napominjemo da je Kašić niz hagiografskih i katehetskih djela preveo neposredno nakon tiskanja inozemnoga izvornika, čime je europsku književnu produkciju približio hrvatskim čitateljima. Književna moda njegova vremena okrenula se psalmima kao inspiraciji, niz dubrovačkih pisaca piše prepjeve psalama, pa se tomu društvu priključuje i Kašić s preradbama i prepjevima pedeset psalama.

O svemu tome govori predgovor Darije Gabrić-Bagarić.

Predgovor knjizi je zapravo studija o Kašićevu životu, o Kašiću kao piscu gramatike, prevoditelju, autoru preradbi najpopularnijih djela europske nabožne književnosti, o pjesniku i dramatičaru. Autorica Kašićev jezik opisuje u relaciji prema štokavskoj baštini i štokavskoj književnoj koine 17. st., prema književnoj tradiciji, a posebno razmatra stilska sredstva kojim su izraženi određeni sadržaji. Pri tome zaključuje da jezik djela ovisi o žanru: žanrovska raslojenost rezultirala je razvedenošću i raznolikošću izraza.

Slobodno se može reći da je taj predgovor sinteza spoznaja o Kašićevu stvaralaštvu i njegovu jeziku, ali se njome ne zatvara put daljnjim istraživanjima, dapače istraživačima može poslužiti kao nadahnuće i poticaj.

Između korica ove knjige, na njezinih 465 stranica, čitatelj će naći zanimljivo štivo, lekturu jednoga davno minuloga vremena, ali duboko ucijepljenoga u hrvatsku jezičnu sadašnjost. Naći će i podatke o jednom životu i stvaranju pred kojim zastaje u nedoumici: kako je to sve mogao napisati misionar, ispovjednik, učitelj, svećenik, a bez današnje tehničke potpore. Je li mu nedostajalo vremena kao nama danas.

Nadamo se da će knjiga naći svoj put do čitatelja, koji će imati vremena za prostore duha hrvatskoga sedamnaestoga stoljeća.